

Sabahudin Hadžialić: Zemlja bez svijesti

Ili teatar Normalnog apsurd

Sabahudin Hadžialić u mah izlazi dvjema knjigama. O knjizi poezije već samo se izjasnili, za ulazak u njegovu knjigu proze poslužiti će nam njegova umna kovanica „Nesvijest“ nije stanje svijesti“ što smo pričitali kao „Ne-Svijest nije stanje Svijesti“. Bez dvoumljenja, jer kroz ispitivanje akcije karaktera u suvremenoj, odnosno prije i bolje rečeno aktuelnoj povijesnoj akciji društvene svijesti jasno je pokazano da svijest koja kreira današnjicu u Bosni i Hercegovini jest njena sušta negacija, praktična i teorijska. Ono što svijest nije. Hadžialić te dvije kategorije Bića tretira po analogiji Heideggerovog Bića i Ne-Bića, Bitka i Ne-Bitka. No, dok nasuprot Ne-Biću stoji Biće, a Ne-Bitku Bitak, Ne-svijest nema u Bosni i Hercegovini opozicije u Svijesti. Ima njeno odsustvo.

Ništavilo, Smrt, Ne-Postojanje. Alogično i apsurdno jest kad se Mrtvaja sukobljava s Mrtvajom. Barušina ljudskog uma protiv druge baruštine ljudskog uma. Lješina etičkog bivstvovanja ima za korektor istu takvu lješinu etičkog ne-bivstvovanja jer je na djelu opća grabež, nemoralna vladavina onog što jr prethodno ubilo moral pa se onda iživljava nad moralnim mrtvacem, tj. Nad životom koji je mrtav moralno pa ljudskim životom ni živ ni životom ni moralom biti ni ne može. I da na kraju sve bude ipak osvijetljeno, da uklonimo metafizičke zakutke i kvake , reći ćemo i ovako, ono što u Bosni jest, a i u Hercegovini, to u stvari nije, jer je stanje umjesto da bude produkcija. U Bosni i Hercegovini nema proizvodnje života, barem ne društvene, jer nema društva, ima Ne-Društvo koje zbog toga nije ni Partikularitet ni, pogotovu, Pojedinac u Originalnosti, jer nema nikakvih prava osim otići, a ni to nema ako mu Ne-svijest ne dopusti.

Da bi Ne-Svijest u koju potanja ono što je od negdašnje svijesti, makar ona i bila negacija , po Komunizmu, slobode svijesti ili slobodne svijesti koja može biti samo ukoliko joj je biće slobodno u svom bitku. Rušenje komunizma donijelo je svjetlost pod čijim snopom metafizički mrak postaje sastavnica objektivnog mraka, kao tzv. „Crno Svjetlo“ da se poslužim terminom scenskih spektakala, reflektori koji trebaju omogućiti scenske trikove i mađioničarske igre u kojima se slobodno može Crno kretati u pozadini , u Backgraundu i vladati gomilom, masom ljudskih stvorenja iz tog mraka svjetlosti pod prividom dobro reguliranog ozakonjenog društvenog života, ondje gdje ni društva, ni pojedinca, ni društvenog života nema, ni organizirane produkcije ni njene razmjene, ima samo mračni privid koji je ipak osvijetljen – Crnim Svjetlom.

Teatar apsurdna sišao je sa scene, izišao iz knjiga, iz imaginacije umjetnika i sišao u svijet i to gdje, u Bosni, a i u Hercegovini. Takneš čir, zdravo tkivo se buni i kriči, ne diraj me, to je moje biće ja sam njegov bitak. Hadžialić je imao dovoljno svijesti da to prepozna, uobličiti i smjelosti da ispolji. I ne samo da upre prstom i upre snop svjetlosti u orgijanje Ne-svijesti već i da imenuje i glavne junake, definira njihove karaktere, opiše njihove akcije i sudbine, te na kraju da opiše i popiše intelektualne akcije Ne-svijesti i imenuje autore, intelektualne očeve filozofije truleži: Izetbegović, Cerić, Tunjo, Tihčić, Tatin sin Bakir, Akademija nauka, društvo pisaca, filozofa, sociologa, heroje se nije usudio dirati, jer oni su nedodirivi, makar iza njih stajalo 5 tisuća mrtve krajiške djece, ukradene vile,

organizirana prostitucija bošnjačkih djevojaka u Hotelu Sedra kod Bihaća sa Špirom Nikovićem i drugim četnicima iz JNA s ciljem da se kupi mir, da se otkupi sloboda bez prolijevanja krvi, otvaranje četiriju frontova narodu koji ima samo samo 2,5 miliona stanovnika a protiv sebe svoju vlastitu Petu kolonu i 15 milijuna Srba i Hrvata.

Ne-Svijest tavkim organizatorima rata dodjeljuje najviša odlikovanja, takve tvorce nacionalne svijesti odlikuje zvanjima nebeskih akademika koji u ratu postadoše mislioci i u koje svijest ne smije dirati, jer gnoj iz čira je sastavni dio zdravog dijela tijela i tko dirne u Aliju dirnuo je u mene, vele plaćenici najvećih izdajnika u povijesti balkanskih mrtvaja i močvara. Ma koliko se Hadžialiceva satira činila naivnom ona zasijeca u pravo mjesto u knojni čir , a ne može promašiti jer gnoj je svuda oko nas, gdje god da zabode zabo je u pravo mjesto.

Tražeći ime za stanje akcije Ne-Svijesti koja nema ništa sa Sviješći možemo se mirne duše opredijeliti za termin „Normalnog Apsurda“, stanje redovno, sve je pod kontrolom, um igra kako šupak prdi, odnosno svira. U tom apsurdu tetra ili normalnom apsurdu koji živi, raste, buja, siluje, krade, laže, čini da ljudi misle da žive normalno a da su oni koji ne mogu disati od smrada zagnojenog povijesno socijalnog tkiva – ljudi, izdajnici, ideologizirani, jugonostalgičari. Kao svaki normalan teatar i Hadžialićev ima svoju ugradu a i svoj Dôme, nadsvodnu kupolu koja obično nad klasičnim teatrima stoji iznad pozornice d bi se mogli vješati rekviziti, reflektori, zavjese, kulice, itd.

Hadžialić plesom zajednice publike , autora i glumaca pokazuje da je nad bosanskohercegovačkim teatrom života kupola na krivom mjestu, iznad publike i da reflektori proizvode toliku količinu vrućine koja uprta u glave i čelenke publike iliti običnog naroda čini da tome narodu ključa svijest u glavi pa ne vidi da je ion, narod postao glumac, da su glumci plaćena publika koja izaziva potrebni pljesak kako bi vladari, autori imali zvaničnu potvrdu estetički regularnog kreiranja javnog života. Sve je naopako normalno , contre-jour svjetlo ne tuče u oči glumce već publiku koji su glumci publike, tako da se pojačava dojam normalnosti apsurdnog. Hadžialića to nije zavelo, on se nije zaslijepio sudom u Den Hagu koji ima tu zadaću da učini da narod postane kreator uloge na sceni apsurda s proključalim mozgom kako ne bi mogao vidjeti gdje je trik. Zapravo njega i nema, jer ga nema, apсурdno ali normalno.

Da ga ima nešto bi napravio, ali šta Mrtvaja može poroditi osim smrada , gnjileži i laži. Ona sudi tužitelja a ne optuženog, ona sudi žrtvi pod zemljom glumeći sud sa zločincima. Ona pod Bogom na zemlji ne čini ništa ako mislimo na Činiti kako to poima filozofija. Zato to Hadžialića i ne zanima. Njega zanima Kompletna povijest teatra koja je u svojim fantomskim skeletima izišla na bosanskohercegovačku scenu da odigra svoj bal vampira. Sve ćemo tu naći i Falstaffa i Gogolja, i Nerona, Hitlera, i Staljina i Mustafu Golubovića i Crveni orkestar, i Goebelsa, i one odsutne i one prisutnem et „in Arcadia ego...“

Da bi stvar bila potpuna Hadžialićev teatar ima i svoj côté cour i svoj côté jardin. Za one koji ne znaju ovaj terminološki aparat pojmova služi da ljudi na sceni imaju orijentaciju što je lijevo da uvijek bude lije i tako za desno, jer za gledalište ono što je desno za onoga na sceni je lijevo i čim ova aparatura pojmova nestane nastupa vašar, zbrka, metež,

zgrabi što možeš, lapi, zdipi, ubij, udri, jebo majku ko upali svjetlo u Titinom mraku... Međutim, čitajući Hadžialićeve crtice kolikom humoresknetoliko tragične,, koliko smiješne toliko nakazne, stvar je u tome što su pozornica, gledalište, prostor iza scene i glumačke kabine u isti mah i posebne i spojene, pa lud jebe zbunjenog, postoje i côté cour i côté jardin, ali ih ima onoliko koliko ima aktera, a akteri su i Gogoljeve mrtve duše, i general mrtve vojske, i Falstaff i Faust, i pijačni džeparoš i mafijaški kum, a Bogom se svi pokrивaju kao da je Bog jorgan kojem je dovoljno da pokrije svoje debelo dupe ef. Cerić, za ostale dogovorit ćemo se na putovanje oko svijeta za 80 dana. Ako je ikad literatura carevala to je sad i to je u Bosni a i u Hercegovini.

Naravno da u ovakvom životu suvremeni satiričar ne može biti klasični satiričar, on mora odgovarati svakodnevnim strujnim udarima i kurcšlusima. Reagirati na svaku eksploziju mraka koja bi da potraje zauvijek, kao u svakom normaliziranom Apsurdu od života. Njegovi su tekstovi kratki zapisi s poantom koju često i sam definira, jer nam je publika 70% nepismena, misli da predstavlja narod, šta narod, da je nacija a ne zna da je bila žrtvovana i da sad treba nestati kako bi nestalo svjedoka njene žrtve i njenih krvnika koje se traži, gle čuda u pojedinim glavama. Ne-Svijest uopće nije u glavi ni u glavama ona je sva u Zatvoru Uma i zatvoru, konstipaciji crijeva gdje smrad najradije obitava.

Čim se pojavi prvi satirični roman ili drama poput Učenih žena, bit će to prvi zrak Zore koja puca eno dana....

Uz rukopisnu zbirku poezije Sabahudina HADŽIALIĆA « **KNJIGA: IZGUBLJENE DUŠE** »

Riječi u pjesmu

ne mogu stati...

ali se

pjesma

u riječima

može

naći...(Sabahudin Hadžialić)

Sabahudin Hadžialić, autor poznat i priznat i izvan granica naše zemlje različitim svojim književnim i drugim kulturno-animacijskim pothvatima koje pokriva razmak od filma i izdavaštva do raznorodnih kolokvija usprkos tim svojim kreditima zna staviti među među njih. Satira mu je satira, poezija poezija, proza proza, a polemika kanonada u kojoj se teški kalibri ne rasipaju na sitnu pješadiju. Kako on to dobro reče : « Baš briga lava što to

mačka mijauče ! » Onaj tko ne poznaje, stjecajem okolnosti djelo Hadžialićevo bit će zahvalan kad sklopi korice ove, buduće, knjige, a onda će se češkajući, vjerojatno po glavi vratiti i ponovo ju otklopiti, jer ono što je unutra zaista jest u jednom umnom oklopu, otklopiti da vidi što je to pisac htio reći... A pisac ništa nije htio reći, on je uradio ono na što ga nagone riječi koje mu u jeziku blagaju^[1] i čekaju da ih pjesnikov eros gurne u zanos igre iz koje će umni čitatelji izvući poučke, poruke, zaključke, tumačenja, značenja, proročanstva, slutnje, boli, patnje i radosti postojanja.

I upravo zbog toga za moto ovog napisa izabrali smo citiranu pjesmu. Ne stanuju riječi u pjesmi, već pjesma u riječima. Tko poznaje Hadžialića – satirika bit će iznenađen njegovom poezijom, lirskom u svojem početku i svršetku kojeg nema jer onda kad na papiru zacrni poeljednje slovo, nije pjema završila već započela. Zato je danas naziv “pjesma” postao neprimjeren poetskoj tvorevini, kao što ni pojam lijepog nije više onaj kojeg nam predstavi ponajbolje Plotin, a veliki pjesnik Platon zbog toga istjera pjesnika iz svojeg grada-Republike.

Najveći broj Hadžialićevih pjesama ima i zaseban grafički ustroj i oblik, koje valja razlikovati i valja ih shvatiti kao još jedno pjesnikovo sredstvo kojim nastoji da čitatelja uvuče u koloplet riječi i njihovih značenja. Valjda će desetine pjesama čiji stihovi grade vreteno i pjesme posvećene Arijadni nagnati, katkad lijeni duh pokojeg čitatelja da to dvoje poveže kao i misteriju izlaska iz katakombe. Ne znam koliko će čitatelji voljeti Hadžialićevu poeziju jer za nju usvojiti i pridobiti nije dovoljno imati rječnik stranih riječi, već Duh, Um, Logos kojim počinje sve, bilo kao Fiat homo, bilo kao otkriće da je prava ljudska priroda – Ratio. Iako će senzibilan čitatelja, a takav jedino i može biti priznat čitateljem, uživati, blagovati u senzacijama duha koji slavi krasotu uma u bezglasnom hrvanju sa šahovskim problemima. Kako nema pjesnika bez talenta nema ni čitatelja bez talenta. No, tu se skriva velika tajna. To nije jedan te isti talent. Talentirani čitatelj nije neostvareni pjesnik. Pjesnikov dar se može razotkriti, recimo tvrdnjom da je pjesnik – « neuki-sveznalica », što današnjem čitatelju nije dopušteno. On zaista mora znati. Znati više od pjesnika, znati i poeziji više od pjesnika, razlikovati pjesničko od umujućeg bolje i od pjesnika i od filozofa, jer filozof se mora lišiti osjećajnosti, biti sposobniji kritičar od profesionalnih kritičara, a ipak ostati uvijek naivni i nevini čitatelj.

Kad govorimo o ustroju njegovih stihova onda tu treba imati na umu da se radi o posebnoj vrsti kajdi. Njegovi stihovi su ritmizirani po taktu prodiranja u smislene slojeve, značenjske i simbolička sredstva koja se rastvaraju onako i onoliko kako čitateljeva sposobnost ili bolje reći moć ritmiziranja stavlja u pokret pojedine riječi koje se isprepliću s oni drugima, često oksimoronske prirode što aludira na asociiranje raznorodnih, često i usukobljenih sadržaja koji nastanjuju riječ pjesmom. « Ne, ne želim bježati...

...želim sanjati... » kažu riječi, a mi znamo da je sa nono što mora prethoditi zbilji, ili drukčije reći prvo zamisao, zatim realizacija. Ali kako to shvatiti ako tvrdim da se pjesma uopće ne dotiče okolne zbilje, da ona živi po svojim zakonima, koje je sama stvorila, odnosno koji su stvoreni nagonom i energijom koje obitavaju, nastanjuju riječi.

Obratimo pozornost na većinu naslova njegovih pjesama : **SUROVE ISTINE, IZGUBLJENE DUŠE, MISAO, PORUKA, Biti JA danas i ovdje**, reklo bi se « pjesme o », tematsko pisanje, programska poezija, didaktiziranje...ništa od toga iako s tim ciljem mogu čitatelji doprijeti do raznih znanja , poduka i pouka. Hadžialić se služi jednim primamljivim sredstvom koje ostaje biti estetičkim sredstvom usprkos prvom značenjskom, programskom sloju pjesme.

Hadžialićeve poezija gradi svoju izbilju najčešće tvarima, ili bolje rečeno gotovim objektima koji u okolnoj izvanjskoj zbilji imaju najčešće etički smisa i to onaj negativnog predznaka ukazujući da je čovjek « iskvario » svoj svijet , nezamislivo – gradeći ga, na najboljem mjestu i najboljim znanjima i materijalima.

Dodoše iz ničega.

I vraćaju se tome.

U Hadžialićevoj poeziji pronaći će estetičar čudesnih spoznaja za kojima je filozof decenijama tragao.

ISTINA /Nisam mogao/blijedilom iskazati/čuđenjem vrijednu/pomamu.

.../Pomamu?/ .../Da, jer ljudski soj/ničega više žedan/nije do/žudnjom/za/ nedotaknutim,/nedohvaćenim,/nedosanjanim/.../.../Čime?/Životom samim.

Pomama, vrhunac igre kojeg se filozofija užasava, jer izmiče potpuno kontroli od strane svoje vlastite prirode, kontroli ratia. No, da li je tome doista tako? Da li je u umjetnosti vrhunac pomamne igre ludilo, gubitak razuma. Mi se ozbiljno suprotstavljamo tome pa makar se radilo i o Platonu i o Ortega y Gassetu. Umjetnikov svijet nije artificijelni već kreirani i zato razumijemo otpor teologije slobodama koje sebi umjetnost pribavlja jer time ograničava moć crkvenih zajednica koje život svode na programirani i u svemu ograničeni, nadzirani, pokoreni, ne-stvaralački život, što je smrt za život kojim živi umjetnička kreacija. Da , bilo kako započela kreacija ulazi u stanje pomame, ali zar je božansko stvaranje proteklo bez pomamne igre natprirodnih i prije Boga ne postojećih sila. I to je pomamna igra koja se raspliće pojavom života i kreacijom živućih bića.

Pjesnik i svaki drugi umjetnik, muzički, plesni i traged naročito igraju na rubu ambisa padajući u sve dublji i dublji zanos, približavajući se raspletu koji će završiti tragično ili s happy Endom. Ali to nije ludilo, to je svjesni izbor koji umjetnik čini i to jače ulaže sebe što je izazov kreacije , tj. Mogućnosti, koje u poeziji, jer o njoj je riječ, njen glavni junak – Riječ u sebi iznosi u svijet. Rizik je neizvjestan i često tragičan, ali on nije bezuman, on je vrhunac spoznavanja beskrajnih, neiscrpivih spoznavanja moći umjetničkog stvaranja.

Budući da je cilj ovoga teksta recenzija djela, preporuka ili odbijanje djela za objavljivanje, mislim da smo zadaću do kraja ispunili, dokazali da Hadžialićevo djelo ispunjava zahtjeve umjetnički vrijednog djela za izlazak pred oči javnosti i mi, Tomislav Dretar, svjesni svoje odgovornosti, toplo preporučujemo ovaj plod Hadžialićeve kreacije

objavljivanju kao nesvakodnevnog ostvarenja i doprinosa bošnjačkoj, bosanskohercegovačkoj i poeziji općenito.

Tomislav Dretar.

[1] Današnji stupanj razgranatosti lingvističkih disciplina sve više se učvršćuje na tvrdnji Ferdinanda Saussira da osnovna jedinica govora nije ni krik ni glas, već riječ. Generacijama nakupljano rječničko blago u pojedinačnom ili kolektivnom pamćenju, u pasivnom stanju, jest – jezik, a kad ga riječ, taj jezik, gurne u akciju on izlazi kao govor i u svom najboljem obliku kao poezija i filozofija, iz ljudskih usta ili piščeva sredstva za pisanje. Ovo je Saussir ustvrdio prije stotinjak godina, a današnja psiho-sociologijska znanost je nepobitno utvrdila da se čovjek ne rađa samo s gotovim govornim aparatom, već i univerzalnom gramatikom u mozgu. Zato, kad znanost zarije svoja sredstva i okolni svijet, u nepoznato, ničeg biti neće što je do sadf skriveno ljudskom uhu bilo, a da iza toga već ne stoji riječ. Filozofija je to ofdavna znala, ali se činila naivna eda bi riječ istrigla iz usta poeziji koja polaže isključivo pravo na riječ. Zašto isključivo. Zato što ona pokreće riječi u igru u njihovoj cjelini na svjetlost, blješteću, ubitačnu svjetlost spoznaje koja u tumačenju poezije ide do neiscrpivih mogućnosti riječi i njenih igara. Riječ je toliko moćna da sama svoju logiku i etiku gradi, i nema nikakve potrebe za okolnom realnošću. Njoj je i laž istina, kao što je Lorkin stih „zelen vjetar“ (u planini) „zelen lađa“ na pučini (ma gdje to ima, ima u – poeziji... Što kaže narodna izreka jedna glava tisuću jezika. Upravo tako. Jedna riječ, bezbrojna značenja, dok filozofija svodi sve na jedno Jedan i ubija ostatak života u Riječi, pa time i poeziju. Dakle, otud polazimo u tumačenje Hadžialićeve poezije, a koliko čitatelja, toliko tumača, jer se radi o ontologiji neiscrpnog u biću poezije.